

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sapientissima Dei Mvndvm Regentis Gvbernatio; Ex qua
pendent, quæ vulgò in Casv, Fortvna, Fato, Esse Pvtantvr**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

§. 16. Quo sensu Fatalis necessitas tolerari, aut tanquam vera explicari
possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52314)

na fundantur, sponte ei oleū nullis inserta caudicibus siluestri olere bacca desudet: nec diffusi aquoris transfretaturus periculum propria salutis sollicitus mercator horrescat, cui otioso potest quadam, ut aiunt, sorte genitali diuitiarū thesaurus allabi. Sed non hac est vniuersorum sententia. Denique impiger depresso aratro terram scindit agricola, nudus arat, nudus serit, nudus sole feruente tostas aestate colligit fruges: & negotiator impatiens flantibus Euris intuto plerunq; nauigio sulcat mare. His talibus quotidianis exemplis clarissimum fit, nullam, in operibus humanis moliendis, Fati necessitatem, libero arbitrio industriæq; vincula iniicere; nec *Fatum*, si quod est, hominis in vtramque partem agendi facultatem excludere.

§: XVI.

Quo sensu Fatalis necessitas tolerari, aut, tanquam vera explicari possit?

Quo intellectu veteres quosdam *Fatum* asserentes, non omnino reiicit D. Augustinus, cuius hæc sunt: *Qui verò non astrorum constitutionem, (sicuti est, cum quidam concipitur, vel inchoatur) sed omnium connexionem serièmq; causarum, qua fit omne, quod fit, Fati nomine appellabant; non multum cum eis*

S. Augustin. lib. 5. de Ciuit. c. 8.

de verbi controuerſia laborandum atq; certandum eſt : quandoquidem ipſarum cauſſarum ordinem & quandam connexionem Dei ſummi tribuunt voluntati & poteſtati, qui optimè & veraciſſimè creditur, & cuncta ſcire antè, quã fiant, & nihil inordinatum relinquere: a quo ſunt omnes poteſtates, quamuis ab illo non ſint omnium voluntates. Ipſam itaque præcipuè Dei ſummi voluntatem, cuius poteſtas inſuperabiliter per cuncta porrigitur, eos appellare *Fatum* ſic probatur. Stoici verba accipe: *Natura*, inquit, *hec mihi præſtat. Non intelligis, te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo. Quid enim aliud eſt natura, quàm Deus, & diuina ratio toti Mundo, & partibus eius inſerta? Quotiens voles, tibi licet aliter hunc authorem rerum noſtrarum compellare &c. hunc eundemq; & *Fatū* ſi dixeris, non mentieris. Nam cum *Fatum* nihil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſſarum, ille eſt prima omnium cauſſa, ex qua cetera pendent. Quacunq; voles illi nomina propriè aptabis, vim aliquam effectumq; celeſtem continentia. Tot appellationes eius eſſe poſſunt, quot munera. Hæc vt ſine errore Stoicorum intelligantur, intelligenda eſt mens Boëtij *Fatum* ſic deſcribentis, vt dicat, illud aliud nihil eſſe, quàm *inherentem rebus**

Senec.
lib. 4 de
Benefici-
is. cap. 7.

Boetius
l. 5. de
conſolat.

rebus mobilibus immobilem dispositionem, per prosa 69
quàm diuina prouidentia suis quæq; nectit ordi-
nibus: seu, vt alij clariùs breuiùsq; definiunt,
ordinem caussarum secundarum, diuinam pro-
uidentiam exequentium. Quia autem Deus,
per medias caussas, pleraque, in hoc Mun-
do exequitur, & *quæ à Deo sunt, ordinata*
sunt, potest illa ordinatio spectari, vel pro-
ut in ipso Deo est, quo pacto *prouidentia* ap-
pellatur; vel prout est in caussis ordinatis,
& à Deo, ad effectus producendos, directis;
qua ratione ordinatio *Fatum* potest vocari,
estque *ordo rebus mobilibus inherens*, quia
caussæ secundæ in quibus *Fatum* esse dici-
tur, in se spectatæ mutabiles sunt, & hoc
vel illo modo operari possunt; nuncupatur
tamen idem *ordo immobilis*, non in se, vel ab-
solutè, sed ad diuinam prouidentiam, vnde
oritur, relatus. Per eiusmodi autem or-
dinem seu dispositionem, dicitur *diuina pro-*
uidentia suis quæque nectere ordinibus, quia il-
lius interuentu re ipsa, perficit Deus, quæ
apud se statuit facienda. Videt enim om-
nia antè, quàm fiant: & alia quidem abso-
lute statuit facere; alia autem facere, sub
conditione; alia etiam permittere: quæ om-
nia certò præuidet. Vnde illa, vt in scho-
lis

lis loquuntur, *in ſenſu composito*, ſeu poſito, quòd præuideantur à Deo, qui falli non poteſt, neceſſitatem quandam, non *ante-*
cedentem, ſed *conſequentem* accipiunt; quæ libertati non obſtat. Sicut non obſtat libertati urbem, ſua ſponte, ingredientis, quòd eum vigil in turri excubans videat ingredientem. Liberè ingreditur in urbem, & poſſet, non ingredi, ſi vellet, aut ſub ipſa etiam porta reuerti; quod ipſum etiam excubitor è turri videret. Si tamen ponamus, videri eum ingredientem à vigile, neceſſe eſt, eum ingredi, non quidem abſolute, & quantum attinet ad illius liberrimam voluntatem; ſed reſpectiuè, atque in ordine ad illum, qui eum conſpicit intrantem: non enim eum conſpiceret, ſi non intraret; nec poſſet non intrare, ſi intrare conſpiceretur. Hoc intellectu fortasſe Martianus ſcripſit, Parcas eſſe, librarias cælitum, archiuique cuſtodes, quæ ſententias Iouis, orthographæ, ſtudio veritatis, excipiant, apud Poëtas. Nam, in libro vitæ, & in diptera diuinæ Prouidentię, inſcripta ſunt, quæ ſunt proſpecta: &, ſi proſpecta, vera ſunt: itaque certò atque infallibiliter erunt futura; licet non futura, & adeò etiam

am

am non prospecta esse potuissent, si, qui liberè agunt, aliter agere voluissent.

§. XVII.

Suspectum Patribus, & periculosum Fati nomen, quo bono intellectu possit nominari?

Hanc subtilitatem, quia non satis docti, non satis capiunt, *Fati* nomen antiquis Patribus & suspectum, & periculosum visum est; neque tamen, ob infallibilem Dei providentiam, omnino repudiatum. Hinc circumspectè D. Augustinus ait: *Omnia fato fieri, non dicimus, immo nulla fieri fato dicimus: quoniam fati nomen ubi solet à loquentibus poni, id est, in constitutione siderum, qua quisq; conceptus, aut natus est, quoniam res ipsa inaniter asseritur, nihil valere monstramus. Ordinem autem caussarum, ubi voluntas Dei plurimum potest, neq; negamus, neq; fati vocabulo nuncupamus, nisi fortè ut fatum à fando dictum intelligamus, id est, à loquendo. Non enim abnuere possumus, esse scriptum in litteris sanctis: Semel locutus est Deus, duo, hæc audiui: Quoniam potestas Dei est: &, Tibi, Domine, misericordia, qui reddis unicuiq; secundum opera eius. Quod enim dictum est, semel locutus est Deus, intelligitur, immobiliter, hoc est, incommutabiliter, sicut novit incommutabiliter omnia,*

S. Augustinus. lib. 5. de Civitate. c. 9.